

mac Museu
d'Arqueologia
de Catalunya

EXPOSICIÓ

IMPERIVM

HISTÒRIES

ROMANES

Dossier de premsa

Exposició **IMPERIVM. Històries romanes**

El Museu d'Arqueologia de Catalunya inaugura a Barcelona l'exposició "IMPERIVM. Històries romanes"

- L'exposició narra què va ser i quins trets polítics, econòmics, socials i culturals van estructurar l'Imperi romà, considerat com la primera societat globalitzada d'Occident a partir de la presentació de més de dos-cents objectes d'època romana i tardoantiga conservats al Museu.
- Pensada per interessar i atreure un ample ventall de públics, l'exposició incorpora videomapaes, vídeo immersiu 360 graus i nombrosos recursos audiovisuals d'última generació, així com recursos accessibles, al mateix temps que proposa activitats culturals i educatives.
- La mostra constitueix la primera fita d'un important i pregó procés de transformació museogràfica del MAC, que es desenvoluparà durant els tres anys vinents.

Què va ser l'Imperi romà? Quins trets polítics, econòmics, socials i culturals van estructurar-lo, caracteritzar-lo i cohesionar-lo al llarg del temps? Quin llegat ens ha deixat Roma? La resposta a aquestes tres preguntes es troba a "IMPERIVM. Històries romanes", la primera de les noves exposicions permanents que, el pròxim 17 de maig, el Museu d'Arqueologia de Catalunya, a la seva seu a Montjuïc (Barcelona), obrirà al públic.

L'exposició ha estat comissariada per Mario Cervera i Arturo de la Oliva, conservadors del MAC, i ha comptat també amb el suport de diversos especialistes en la temàtica. Ocupa el primer pis i la galeria del cos central del Museu, amb prop de 1.000 m2 d'un espai que ha recuperat

tota l'esplendor de l'edifici del 1929. S'hi exposen més de dos-cents objectes d'època romana i tardoantiga conservats al Museu, alguns dels quals constitueixen veritables tresors de l'arqueologia nacional i de la península ibèrica.

Amb la voluntat d'acostar aquest ric patrimoni a la contemporaneïtat, l'exposició fa un èmfasi especial a presentar l'Imperi romà com un dels primers exemples de societat globalitzada d'Occident: un conglomerat de pobles i grups humans, amb gran diversitat de llengües i tradicions religioses, socials i culturals en els seus inicis, que, durant segles i amb major o menor intensitat, s'integraren en l'estructura política i cultural que bastí Roma entorn de la Mediterrània, i n'adoptaren la llengua i moltes institucions i costums característics de la societat romana, en un pregó procés d'aculturació, que anomenem romanització.

Estructura i continguts de l'exposició

La mostra s'estructura en onze grans àmbits temàtics, cadascun dels quals està encapçalat per una paraula llatina, al·lusiva als continguts que s'hi exposen. A la primera planta, **Orbis (món)** presenta una síntesi cronològica del procés de creació i extensió de l'Imperi romà, des del moment de la llegendària fundació de Roma, l'any 753 aC, fins al moment de la deposició de l'últim dels emperadors romans d'Occident, l'any 476 dC. **Verbum (paraula)** es dedica al llatí, la llengua comuna de l'Imperi, i un factor clau en el seu procés de consolidació. **Civitas (ciutat)** està dedicat a evocar el rol i l'urbanisme de la densa xarxa de ciutats creada per Roma arreu del seu imperi. **Potestas (poder)** esbossa els trets configuradors i característics del sistema polític romà, i fa un èmfasi especial en la figura dels emperadors. **Populus (poble)** convida a la descoberta de l'estructura social romana. **Religio (religió)** i **Fatum (destí)** tracten el món de les creences i els rituals religiosos i funeraris de les societats que conformaven l'Imperi romà. A la galeria, segona de les dues plantes que ocupa la mostra, **Negotium (negoci)** i **Otium (oci)** acosten el visitant al món del treball i de l'oci en el si de la societat romana d'època imperial. **Mulier (dona)** evoca el rol i l'estatus de la dona en aquella societat. I finalment, **Hereditas (herència)** posa de relleu la continuïtat del llegat cultural i patrimonial romà a través del temps, i el seu important rol en el procés de configuració d'identitat lingüística i cultural d'Europa.

Noves narratives de ficció i banda sonora inèdites

Les "històries romanes" ens apropen a la contemporaneïtat a partir d'uns personatges ficticis als quals donem nom, rostre i personalitat. El dramaturg **Eduard Olesti** –en diàleg amb els comissaris de l'exposició– ha construït unes narracions que ens presenten la diversitat de la societat romana. Els onze personatges ens expliquen els seus anhels, els seus deliris i les seves emocions.

Els personatges que comparteixen les seves històries són Valerius i Cornelia (ciutadans de la plebs), Claudius (senador), Caius i Petronia (nen i nena), Octavia (sacerdotessa flàmica), Sergius (legionari), Claudia (mercadera d'esclaus), Helena i Galla (esclaves) i Leontius (gladiador).

Exposició **IMPERIVM. Històries romanes**

L'exposició compta, a més, amb una **banda sonora original** exclusiva: una peça d'ambientació espacial, creada per a l'ocasió pel músic d'Amposta **Ubaldo (Andreu Garcia Serra)** amb les veus del duet **Tarta Relena**.

Innovació visual: videomapatges i vídeo immersiu 360 graus per transformar l'experiència arqueològica

La innovació és un element clau del nou discurs d'IMPERIVM, que es fa palès amb sis videomapatges i un vídeo immersiu 360 graus. Una gran estructura circular ens presenta l'exposició amb el vídeo "Roma. Una història", una projecció audiovisual semicircular sincronitzada amb el videomapatge que ens mostra l'evolució de l'Imperi. Els videomapatges han permès crear una experiència més enriquidora, amb set projeccions sobre inscripcions i també en el sarcòfag de Prosèrpina, que aporten un efecte dinàmic i visual sobre les peces arqueològiques. El videomapatge del "mosaic del circ" ens apropa a la dimensió de l'oci i ens permet gaudir d'una veritable cursa de quadrigues, alhora que visualitzem una reconstrucció virtual del gran mosaic. Un vídeo immersiu amb ulleres 360 graus ens endinsa a la ciutat de *Tarraco* durant el segle II aC, mitjançant un realista vol aeri. L'èmfasi que fa la mostra en la importància del llegat romà al nostre país és recalcat també per una última projecció audiovisual de gran format, "Catalunya romana. X Monuments", on es convida els visitants a descobrir aquest ric patrimoni a casa nostra.

Una exposició a l'abast d'un ample ventall de públics

Tant la construcció del relat (*storytelling*) de l'exposició, com l'agençament de la seva museografia s'han dissenyat amb l'objectiu d'atreure i interessar a un ample ventall de públics. Els visitants tenen a disposició seva una audioguia inclosa en el preu de l'entrada en cinc idiomes (català, espanyol, anglès, francès i occità), que els facilita informació detallada sobre cinquanta de les peces destacades. També s'ha creat una versió pensada específicament per a famílies i infants, que segueix Rufinus, un conill que els acompanya durant tota l'activitat. A més, mitjançant un QR, els visitants poden descarregar al seu telèfon mòbil una versió accessible dels textos de l'exposició en català, castellà, anglès, francès i occità.

La mostra compta amb un espai d'experimentació tàctil, l'**ArqueoLAB**, adreçat especialment als visitants amb dificultats de visió, i també amb signoguies i guia de lectura fàcil.

"IMPERIVM. Històries romanes" també inclou un conjunt d'activitats culturals i educatives: visites guiades gratuïtes tots els diumenges, jornades temàtiques el 21 i 28 de maig i 4 de juny i el taller i tast Convivium, on menjarem, beurem i xerrarem ajaçats al *triclinium*. Pel que fa a l'acció educativa, s'han preparat mitja dotzena d'activitats que es podran reservar per al curs 2024-2025: Jocs romans, Més enllà del mar, Domus i tessell·les i Propaganda i política a l'antiguitat. IMPERIVM també viatja fora del mateix espai museístic amb l'activitat Mosaics, adreçada a persones dependents.

El Museu ha editat també un catàleg de l'exposició. El llibre reuneix diversos articles de les persones que han format part del consell assessor de la mostra i, alhora, una selecció dels principals objectes exposats.

La primera etapa d'un pregó projecte de transformació museística global

L'exposició constitueix la primera fita d'un important procés de transformació museogràfica global del MAC, que es desenvoluparà durant els tres anys vinents. "IMPERIVM. Històries romanes" és la primera de les tres noves exposicions permanents o de llarga durada que el Museu vol implementar a la seva seu de Barcelona en el transcurs dels pròxims tres anys. La seguirà el 2025, en ocasió dels 90 anys de la inauguració del Museu, una segona mostra dedicada a presentar les col·leccions prehistòriques de la institució. Per al curs 2026-2027, hi ha prevista també la nova presentació de les col·leccions ibèriques del Museu, una part important de les quals s'exposen fins a finals de juny a l'exposició "Iberen" (Ibers), a l'Antikenmuseum de Basel (Suïssa).

Seguint amb la implementació d'aquest ambiciós programa de renovació museogràfica, el 27 de juliol d'enguany el Museu obrirà també al públic a la seu a Empúries (l'Escala) la mostra "Empúries, port de cultures", que constituirà la nova exposició permanent d'aquesta seu. Actualment, l'equip tècnic del Museu treballa també en el disseny de noves mostres permanents a les seus del MAC a Girona, Ullastret i Olèrdola, que veuran també la llum durant els quatre anys vinents. Aquest important treball de renovació museogràfica s'inspira i es tradueix en la nova visió del museu recollida en el seu pla estratègic, Estratègia MAC 2030: esdevenir una institució museística de referència a escala nacional i internacional, símbol de l'aposta de Catalunya per la innovació i la creativitat, on l'arqueologia ensenya, qüestiona, inspira i emociona.

Presentació

La Catalunya actual no es pot entendre sense la petjada romana. Des del seu desembarcament a Empúries l'any 218 aC, l'empremta dels romans es va fer palesa en els àmbits de l'urbanisme, l'economia, l'arquitectura, el dret o la gastronomia, entre molts altres.

Dos mil·lennis més tard, la influència de la cultura romana encara impregna el nostre vocabulari i s'entreveu en la nostra cultura. Per això ara el Museu d'Arqueologia de Catalunya convida a veure Roma des d'una perspectiva contemporània i amb elements tecnològics mai vistos.

Històries de vida, videomapatges, recursos 360 i més de dos-cents objectes arqueològics excepcionals configuren la nova exposició "IMPERIVM. Històries romanes".

És una exposició que enceta al Museu d'Arqueologia de Catalunya un nou camí de renovació museogràfica; és un viatge emocional, una experiència immersiva i un ambiciós projecte museístic que canvia la forma d'aproximar-nos als romans i a la romanitat.

Transformadora, farà del MAC un museu del segle XXI, on l'arqueologia explica, qüestiona, sorprèn i emociona.

L'exposició "IMPERIVM. Històries romanes" mostra la romanitat des de múltiples perspectives i com aquesta esdevé un element de cohesió en un territori romà divers.

La mostra presenta el llegat cultural del món romà que ha perdurat fins als nostres dies a partir de les col·leccions del Museu d'Arqueologia de Catalunya (MAC), mostres de la vida quotidiana que han perdurat fins a l'actualitat. Les "històries romanes" s'expressen en la seva complexitat com a relats que omplen l'exposició d'una nova narrativa, oferint una visió més íntima de la vida romana, fusionant contingut històric amb reflexions vigents. L'exposició, amb una perspectiva contemporània, modernitza el debat sobre la romanitat amb produccions audiovisuals que enriqueixen l'experiència del visitant.

"IMPERIVM. Històries romanes" proposa una nova presentació de les col·leccions d'època romana que es conserven a la seu del Museu d'Arqueologia de Catalunya a Barcelona. La major part d'aquestes col·leccions provenen de troballes i excavacions fetes a les antigues ciutats romanes de *Barcino* (Barcelona), *Emporiae* (Empúries) i *Baetulo* (Badalona), enriquides amb altres objectes arqueològics de la mateixa cronologia, procedents també d'altres indrets de Catalunya i de la península ibèrica, així com d'altres territoris de la Mediterrània.

La seva significació museística i patrimonial és força rellevant, en la mesura que moltes d'elles provenen d'adquisicions fetes al segle XIX i principis del segle XX, en el context dels primers intents de constituir museus i col·leccions públiques al nostre país. A més, alguns dels

objectes que integren aquestes col·leccions són obres d'una gran singularitat i bellesa, com ara el fragment d'escultura conegut com la "Deessa del carrer Paradís", obra del segle I dC, procedent de Barcelona; el cap en bronze de l'anomenada "Dama Flàvia", del darrer quart del segle I dC, trobada a finals del segle XIX a Empúries; el sarcòfag del "rapte de Prosèrpina", del segle II dC, procedent de Santa Pola (Alacant), o l'impressionant "mosaic del circ" de Barcelona, datat al segle IV dC, que, per la seva temàtica, constitueix una obra de gran singularitat i, sens dubte, de gran projecció internacional.

La nova mostra esdevé la primera etapa d'un procés de renovació significatiu de l'oferta expositiva estable de la seu barcelonina del MAC, que, durant els tres anys vinents, continuarà també amb noves presentacions de caràcter estable o de llarga durada, dedicades a presentar i interpretar les col·leccions prehistòriques i protohistòriques del centre.

L'exposició

Àmbits de l'exposició

La mostra s'estructura en onze grans àmbits temàtics, distribuïts en dues plantes. Cadascun d'aquests àmbits està encapçalat per una paraula llatina, al·lusiva als continguts que contenen.

- **ORBIS (món)** presenta una síntesi cronològica del procés de creació i extensió de l'Imperi romà, des del moment de la llegendària fundació de Roma, l'any 753 aC, fins al moment de la deposició de l'últim dels emperadors romans d'Occident, l'any 476 dC. L'eix central d'aquest àmbit museogràfic és un espectacular mapa en relleu de la Mediterrània, on es pot contemplar el progressiu procés de desplegament territorial de l'imperi creat per Roma, mentre una projecció complementària il·lustra vuit moments clau.

- **VERBVM (paraula)** és l'espai dedicat al llatí, la llengua comuna de l'Imperi, i un factor clau en el seu procés de consolidació. Mitjançant diversos videomapatges projectats sobre pedestals amb inscripcions, els visitants poden llegir-les i comprendre el significat d'aquestes "pedres que parlen".

- **CIVITAS (ciutat)** està dedicat a evocar el rol i l'urbanisme de la densa xarxa de ciutats creada per Roma arreu del seu imperi i, alhora, a presentar el que significava el concepte i la categoria social de *cives* (ciutadà). L'àmbit inclou també, a la galeria, una reconstrucció virtual a vista d'ocell de la ciutat de *Tarraco* al segle II dC, amb ulleres de 360 graus. En l'àmbit es pot escoltar la primera de les diverses històries de vida fictícies que integra l'exposició, la dels ciutadans romans.

- **POTESTAS (poder)** esbossa els trets configuradors i característics del sistema polític romà, fent un èmfasi especial en la figura dels emperadors i en les seves prerrogatives i funcions. De manera complementària, es parla també del paper de l'exèrcit i la guerra en el procés de construcció i manteniment de l'estructura imperial romana. Com a objecte destacat exposat en aquest àmbit cal fer referència a l'anomenada "balista d'Empúries", fragment d'un enginy bèl·lic romà trobat en aquesta antiga ciutat romana. La "història romana" que es presenta a l'àmbit és la d'un ric i poderós senador romà, originari de la Bètica.

- **POPULVS (poble)** és una invitació a la descoberta de l'estructura social romana, i, en especial, del seu model dominant de família. La "història romana" seleccionada és la de dos germans, un nen i una nena, membres d'una rica família romana, que posen el focus del seu relat en la diversitat de rol social en funció del gènere.

- **RELIGIO (religió)** i **FATVM (destí)** permeten que el públic s'endinsi en el coneixement del món de les creences i els rituals religiosos i funeraris de les societats que conformaven l'Imperi romà, que, arreu del temps i l'espai, es caracteritzà sempre per la seva gran diversitat. Com a objectes destacats, cal fer esment a la bellíssima estatueta

coneguda com la “Venus d’Empúries”, del segle II dC, i especialment, al sarcòfag anomenat del “rapte de Prosèrpina”, obra del segle II dC, procedent de Santa Pola (Alacant). Sobre aquesta peça extraordinària, un videomapatge sonor permet als visitants comprendre el significat de les escenes esculpides, en relació amb el mite que explica el rapte d’aquesta deessa pel déu Plutó i l’origen de les estacions. La història d’una flamínica o sacerdotessa que, ficticiament, va viure a Lutetia Parisiorum, el París de l’època romana, així com la d’un legionari que no pot amagar la seva por de morir constitueixen el contrapunt humà i emocional al relat històric d’aquests dos àmbits expositius.

- Ja a la galeria, els àmbits **NEGOTIVM (negoci)** i **OTIVM (oci)**, acosten el visitant al món del treball i de l’oci en el si de la societat romana d’època imperial. Aquí, el visitant pot descobrir també dues noves històries de vida, la de la mercadera d’esclaus i la del fatxenda gladiador. Si en el primer d’aquests àmbits expositius, el mosaic anomenat “dels peixos”, obra del segle II dC procedent d’Empúries, és l’objecte més destacat, en el segon, aquesta distinció correspon probablement a l’anomenat “mosaic del circ” de Barcelona, obra del segle IV dC, que evoca una carrera de quadrigues. La reconstrucció visual és possible gràcies a un espectacular mapatge de gran format, que, a intervals de temps regular, es projecta sobre aquesta singular obra.

- Atès el compromís permanent del Museu per fomentar la perspectiva de gènere, la mostra dedica també un àmbit específic a evocar el rol i l’estatus de la dona en el si de la societat romana, **MVLIER (dona)**. En aquest desè àmbit sobresurten el bust de l’anomenada “Dama Flàvia”, singular escultura del segle II dC trobada a Empúries, i l’emblemàtic mosaic de “les Tres Gràcies” (finals de segle III i principis del segle IV dC), procedent de Barcelona. Dues esclaves, una d’origen grec i una altra d’origen bàrbar, són les protagonistes de la història de vida que articula l’àmbit. A través del seu testimoni es convida el visitant a reflexionar sobre la llarga lluita de les dones per la seva llibertat i dignitat.

- **HEREDITAS (herència)** és l’epíleg de la mostra. S’hi recalca la continuïtat del llegat cultural i patrimonial romà a través del temps, i el seu important rol en el procés de configuració d’identitat lingüística i cultural d’Europa. L’objecte far és aquí la part que el MAC conserva de l’anomenat “Tresor de Torredonjimeno”, singular conjunt d’orfebreria visigòtica del segle VII dC, trobat en l’esmentada localitat de la província de Jaén. En aquest onzè espai trobem l’última projecció audiovisual de gran format, “Catalunya romana. X Monuments”, on es convida els visitants a descobrir deu monuments de procedència romana que formen part del ric patrimoni català de l’època.

L'exposició. Plànol

IMPERIVM en 10 peces (1)

Escultura femenina coneguda com a “Deessa del carrer del Paradís”

Carrer del Paradís, Barcelona, Barcelonès

Marbre del Pentèlic

Segle I dC

Escultura descoberta l'any 1875 al carrer Paradís de Barcelona, molt a prop d'on es va aixecar el temple d'August de l'antiga ciutat romana de Barcino. Si bé avui dia es coneix col·loquialment com a “Deessa del carrer del Paradís”, és molt probable que representés un membre femení de la família imperial i que formés part d'un conjunt escultòric dedicat al culte imperial. La peça no té cap ni braços i és possible que es reaprofitessin per a una altra peça. L'escultura va ser tallada en marbre del Pentèlic, una de les pedreres de marbre més cèlebres de l'Antiguitat, aprofitada, per exemple, en part de l'arquitectura de l'Acròpolis d'Atenes.

IMPERIVM en 10 peces (2)

Sarcòfag que representa el rapte de Prosèrpina

Santa Pola, Alacant

Marbre de Paros

Primera meitat del segle III dC

La cara frontal d'aquest sarcòfag explica, per mitjà de tres escenes, el cèlebre rapte de Prosèrpina. Segons el mite, Plutó, déu de l'infern, va raptar Prosèrpina per casar-s'hi. La mare de Prosèrpina, Ceres, que no havia consentit el matrimoni, va abandonar les seves funcions de deessa de l'agricultura per buscar la filla segrestada. Aleshores la terra es va tornar estèril. Per arreglar-ho, Júpiter va resoldre que Prosèrpina visqués amb la seva mare nou mesos l'any, durant els quals la terra seria fecunda. A l'hivern, Prosèrpina tornaria a l'infern amb el seu espòs i la terra restaria erma.

La primera escena, situada a l'esquerra, mostra la cerca de Prosèrpina per part de la seva mare, la deessa Ceres. Al centre, s'observa Plutó, déu de l'inframón, que sorprèn Prosèrpina i el seu seguici. La tercera de les escenes mostra el moment del rapte. Aquest motiu iconogràfic simbolitzava el segrest de la vida i el seu trànsit al més enllà, molt freqüent en la iconografia funerària.

Aquesta peça compta amb una interpretació i explicació del mite mitjançant el videomapatge i la història narrada en veu en *off*.

IMPERIVM en 10 peces (3)

Mànec de ganivet en forma de gladiador

Empúries, l'Escala, Alt Empordà

Ivori

Segle I dC

Mànec de ganivet tallat en forma de gladiador del tipus murmillo. Aquest tipus de combatent destacava per portar un casc amb visera de reixa i una imponent cimera al damunt, flanquejada per dues plomes. A la mà dreta porta un gladius, mentre que el braç es protegeix amb la manica. A l'esquerra, subjecta un gran escut que cobreix bona part del seu cos. Damunt seu s'inscriu la paraula PARDVS, probablement el nom amb el qual es coneixia al gladiador. La part del darrere presenta una incisió longitudinal, cosa que deixa entreveure que disposava d'un sistema de plegament per guardar el ganivet.

IMPERIVM en 10 peces (4)

Mosaic que representa una escena marina

Empúries, l'Escala, Alt Empordà
Opus vermiculatum de marbre
Segle I dC

Mosaic on es representa una fauna marina diversa. A l'esquerra, apareix representada una juliola i, a sota, un serrà. Al centre de l'escena hi ha una gran escòrpora intimidada per una morena. Entre tots dos, s'intueixen les antenes d'una llagosta. A la dreta, destaca un victoriós blauet i la seva víctima agafada al bec, una gamba. A l'extrem del fragment, damunt una roca, hi descansa un cranc.

El mosaic, que segueix els esquemes estilístics de les produccions hel·lenístiques més destacades, és una clara mostra de la tècnica de l'*opus vermiculatum*: la composició es feia amb tesselles diminutes, que permetien dibuixar més fàcilment objectes que requerien més precisió.

IMPERIVM en 10 peces (5)

Mosaic que representa una cursa de quadrigues al circ

Palau Reial Menor, Barcelona, Barcelonès
Opus tessellatum de marbre
Segle IV dC

Descobert el 1860 a l'antic Palau Comtal Menor de Barcelona poc abans o durant el seu enderrocament, hauria format part del paviment d'unes termes d'una luxosa casa de l'antiga *Barcino*. Representa una cursa de quadrigues, que teòricament hauria tingut lloc al Circ Màxim de Roma. El mosaic formaria part d'un luxós habitatge. A la part superior, es representa l'*spina*, el mur on els competidors feien voltes per completar la cursa. A l'escena inferior apareixen les quadrigues dels quatre equips tradicionals: el blau, el blanc, el vermell i el verd. La quadriga de l'equip blau és representada patint un accident, mentre que l'equip verd es proclama guanyador de la cursa. S'identifica sota l'*spina* el nom dels cavalls que competien i, damunt la gropa d'un dels quatre cavalls, el nom dels seus propietaris.

A l'exposició, aquesta peça compta amb una immersió auditiva que recrea l'ambient sonor d'aquesta mena de curses, una de les principals activitats d'oci dels romans.

IMPERIVM en 10 peces (6)

Retrat femení conegut com a “Dama Flàvia”

Empúries, l'Escala, Alt Empordà

Bronze

Darrer quart del segle I dC

Retrat que hauria representat una matrona romana de l'alta societat emporitana. El nom propi d'aquesta peça prové del seu singular pentinat, anomenat avui dia “niu d'abella”. Aquest pentinat va estar de moda durant la dinastia dels flavis i el van popularitzar figures de la família imperial com Júlia Flàvia o Domícia Longina. La part davantera dels cabells es configura per mitjà d'un tocat elevat i ple de rínxols que connecten amb llargues trenes a la part posterior del cap, acabada en un monyo.

Aquesta peça va ser desenterrada a Empúries el 1893 i formava part de la col·lecció privada del comte Güell, que la tenia al menjador del seu palau gaudinià del carrer Nou de la Rambla de Barcelona. Des del 1936 forma part de la col·lecció del Museu.

IMPERIVM en 10 peces (7)

Mosaic que representa les Tres Gràcies

Convent de l'Ensenyança, Barcelona, Barcelonès
Opus tessellatum de marbre
Segles III-IV dC

Fragment de mosaic policrom decorat amb motius geomètrics. Es conserva l'emblema central del tema mitològic de les Tres Gràcies – Aglaia, Eufròsine i Talia –, filles de Júpiter i seguici de la deessa Venus. La composició iconogràfica segueix un model freqüent: totes elles es representen nues i la figura situada al centre subjecta amb els seus braços les altres dues. L'escena suggereix un moment de ball i alegria. Totes tres personifiquen allò que aporta felicitat a la vida dels déus i dels humans. De fet, sense elles no hi havia alegria ni bellesa i sempre se les invocava per celebrar alguna festivitat. El mosaic es va trobar al segle XVIII al Convent de l'Ensenyança.

IMPERIVM en 10 peces (8)

Escultura que representa la deessa Venus, coneguda com a “Venus d'Empúries”

Empúries, l'Escala, Alt Empordà
Marbre de Paros
Segles I aC - I dC

Figura femenina nua que representa Venus, la deessa de la bellesa, l'amor i la sexualitat. La figura, dempeus, inclina el tors i es recolza en la cama esquerra. La postura del cos afavoreix la sensació de moviment. Probablement, es tracta d'una còpia romana que pren l'exemple d'un original grec de l'escola de Praxíteles. L'estil d'aquesta figura es va estendre per tot el Mediterrani, i es va estandarditzar com un model iconogràfic molt freqüent de la deessa. És una peça de mida petita.

IMPERIVM en 10 peces (9)

Relleu que representa Medusa

Santa Eulàlia de Provençana, l'Hospitalet de Llobregat, Barcelonès
Marbre
Segle II dC

El personatge mitològic presenta una àmplia i salvatge cabellera, sense ser caracteritzada amb les conegudes serps que sovint la formen. On sí que es poden observar dos d'aquests rèptils és sota la seva barbeta, nuades entre elles. A la part superior del front es distingeixen dues petites ales. El relleu formava part d'un monument funerari i el rostre posseïa el poder d'espantar tot allò no benvingut vinculat al món màgic.

IMPERIVM en 10 peces (10)

Tintinàbul

Sasamón, Burgos

Bronze

Primera meitat del segle I dC

Campaneta de vent en forma de fal·lus; la part del darrere presenta cua i potes, caracteritzades igualment com a fal·lus. Al tronc hi cavalca una dona en procés de col·locar una corona damunt el gland. La iconografia fàl·lica era habitual als tintinnabula, sovint representats amb ales. Els romans eren molt inclinats a la superstició, per la qual cosa els instruments protectors davant els esperits i el mal d'ull eren força freqüents. Les campanetes que pengen de les potes, en ser mogudes pel vent, provocaven un so que espantava els mals esperits.

Històries romanes

L'Imperi romà en primera persona

Què volia dir ser romà? Tots els romans eren ciutadans? Els esclaus tenien algun dret? I els gladiadors? "IMPERIVM. Històries romanes" presenta onze personatges que ens expliquen com era la vida a l'època des de diverses perspectives: un gladiador egocèntric que viu per l'espectacle; un legionari que no vol anar a la guerra; una mercadera d'esclaus exhausta i penedida del seu negoci; dues esclaves crítiques i resignades amb les seves condicions de vida; dos infants que rumien sobre el seu futur; un matrimoni mal avingut i amb diversitat d'opinions sobre l'Imperi; un senador emmirallat pel sistema; una sacerdotessa flamínica dedicada al culte imperial. Creats pel dramaturg **Eduard Olesti**, els personatges ens expliquen els seus anhels, els seus deliris, les seves emocions.

Titus Valerius Paternus i Cornelia Paulina

CIVES

Tusculum (Túsculum). Segle I aC

Un matrimoni de ciutadans romans de classe mitjana, pertanyent, per tant, a la classe dels plebeus. Ell és un ciutadà orgullós de ser romà, i enumera les nombroses virtuts i privilegis de ser-ho. Cornelia, amb cinisme i ironia, qüestiona el seu marit i la seva defensa absoluta a Roma.

Caius Claudius Pulcher

SENATOR

Corduba (Còrdova). Segle II dC

Un senador que reflexiona sobre la naturalesa del poder i el seu paper en l'Imperi romà. Aquest relat exemplifica la influència i domini que podien arribar a tenir les classes dirigents de Roma, més privilegiades que la resta de la població, sigui a través de la seva implicació en campanyes militars, sigui en la promoció d'obra i construccions públiques, en la participació en política... Tot al servei de la idea del que significa Roma, del que representava per a milions de persones.

Caius Petronius Rufinus et Petronia Rufina

PUER ET PUELLA

Antiochia (Antioquia). Segle I dC

Dos germans, un nen i una nena, que es barallen i discuteixen com fan els germans. Són els fills d'un home poderós, i es pregunten fins on arriba el poder i les propietats del seu pare. Ja de ben petits, ambdós són conscients que ell, el germà petit, és home i, per tant, tindrà més autoritat que ella. I, probablement, tant poder com el seu pare... Qui sap si més!

Octavia Lepida

FLAMINICA

Lutetia Parisiorum (París). Segle III dC

Una "mera serventa" de la religió de l'Imperi que es presenta i explica les seves funcions. "Existeixo –ens explica– per venerar l'emperadriu: la nostra deessa sobre la terra". Flaminica vetlla per la seva salut i la memòria i, en un moment de la intervenció, alerta de l'arribada d'una nova religió, que coneixen com a cristianisme...

Marcus Sergius Metellus

MILES

Singidunum (Belgrad). Segle II dC

Un legionari, fill d'un pagès que sobreviu com pot llaurant el camp. Les penúries de la família el porten a entrar a l'exèrcit, on se li ha promès glòria i una vida dolça d'èxits i victòries, que vindrà seguida de la prosperitat econòmica. Però això serà, potser, algun dia encara llunyà... De moment, el fang, el cansament i el patiment són els seus companys de viatge.

Leontius

GLADIATOR

Tarraco (Tarragona). Segle I dC

Amb dotze anys, i gràcies a la seva fortalesa física, Leontius és reclutat com a gladiador. De la nit al dia, aquest esclau que treballa al camp es veu obligat a canviar l'aixada per l'espasa. I els camps, per l'amfiteatre. Ara té prop de vint anys i se sent orgullós de ser un lluitador que entreté el públic, entre el qual alguns poderosos. Alguns companys li parlen de revoltes d'esclaus i de llibertat: temps passats que en Leontius menysprea. "Només la mort és veritat", conclou.

Helena et Galla

SERVAE

Carthago (Tunis). Segle II dC

L'Helena prové d'Antioquia i és esclava, com la Galla. Però ella té formació i coneixements en filosofia, història, política, art... i, per això, fa de tutora. Ambdues conversen sobre el seu estatus i s'atreveixen a especular amb un món governat per dones, potser no hi hauria guerres, ni tampoc esclaus.

Claudia Faustina

DOMINA

Segle II dC. Alexandria

La Claudia i el seu marit amb prou feines podien sobreviure amb els camps de blat i raïm. Ella, dona intuïtiva, el va convèncer per dedicar-se a la compravenda d'esclaus. I vaja si la va encertar! Els diners van començar a arribar i el bon ull de la Claudia per detectar esclaus i esclaves "rendibles" va fer créixer el negoci familiar. Però la Claudia, dura com poques, no s'imaginava que el sentiment de compassió acabaria passant-li factura... i que el seu cor no era tan dur com ella es pensava.

Recursos digitals

Innovació visual: videomapatges i un vídeo immersiu 360 graus per transformar l'experiència arqueològica

"IMPERIVM. Històries romanes" és molt més que una exposició: és una innovadora experiència museística de primer ordre que apel·la a les emocions i convida a fer una autèntica immersió en el món romà. Es tracta de la producció museogràfica més ambiciosa que ha produït el MAC al llarg dels darrers anys.

La tecnologia té un protagonisme cabdal en l'exposició, que inclou videomapatges i recursos immersius. Gràcies a aquests recursos, es pot educar de manera interactiva tot contant històries amb una nova estètica o il·lustrar narratives de forma més atractiva.

A l'exposició ens rep una gran estructura circular que ens presenta el vídeo **"Roma. Una Història"**, una projecció d'animació sincronitzada amb un mapatge sobre una maqueta central que ens mostra l'evolució de l'Imperi.

"IMPERIVM. Històries romanes" també compta amb set videomapatges que permeten crear una experiència més envolupant i emocionant per als visitants. Quatre projeccions sobre inscripcions i també al **"sarcòfag de Prosèrpina"** aporten un efecte dinàmic i visual sobre les peces arqueològiques que aconsegueix captar l'atenció i l'interès del públic d'una forma única, que ajuda a trencar amb la percepció estàtica tradicional d'una exposició i transporta els visitants cap a la història que es vol presentar.

Exposició **IMPERIVM. Històries romanes**

El videomapatge del “**mosaic del circ**” ens ajuda a entendre les imatges reals, alhora que facilita la comprensió dels personatges i el seu significat històric. Per la seva banda, un vídeo immersiu amb ulleres 360 graus ens endinsa a la ciutat de Tarraco mitjançant un descriptiu vol a vista d'ocell.

Al tram final de l'exposició, l'èmfasi que fa la mostra en la importància del llegat romà al nostre país es recalca també amb una última projecció audiovisual de gran format, “Catalunya romana. X Monuments”, en què es convida els visitants a partir cap a la descoberta d'aquest ric patrimoni a casa nostra.

Els recursos audiovisuals i interactius tenen, així mateix, un rol pràctic per als visitants, que poden gaudir d'un sistema d'audioguia integrat i individualitzat.

L'exposició compta, a més, amb una **banda sonora original exclusiva**, creada per a l'ocasió pel músic d'Ampostà **Ubaldo (Andreu Garcia Serra)**, amb les veus del duet **Tarta Relena**.

Una exposició accessible

L'accessibilitat de l'exposició per a tots els públics ha estat present des del mateix moment de formular el relat (storytelling) i es concreta en la disposició dels diferents espais i elements.

Més enllà dels criteris d'accessibilitat universal, que el Museu assumeix plenament, la mostra disposa d'un espai específic d'experimentació sensorial, l'**ArqueoLAB, espai d'experimentació tàctil**, adreçat especialment als visitants amb dificultats de visió. Els textos d'aquest espai estan disponibles en braille i hi ha reproduccions a escala d'algunes de les peces exposades en la mostra, que es poden resseguir amb les mans. Amb aquests elements, la mostra guanya en accessibilitat i ajuda a gaudir dels continguts de l'exposició.

Amb el mateix objectiu d'accessibilitat universal, el Museu ha implementat altres mesures i recursos per adequar-se a les necessitats dels seus visitants, que tenen a disposició seva una audioguia en tres idiomes (català, espanyol i anglès), que els facilita informació detallada sobre cinquanta de les peces més importants exposades a la mostra i, en general, sobre el contingut i l'estructura de l'exposició.

L'itinerari guiat té també una versió pensada específicament per a famílies i infants. A més, mitjançant un QR, els visitants poden descarregar al seu telèfon mòbil els textos de l'exposició en català, castellà, aranès, francès i anglès. Pròximament, el contingut estarà disponible en altres idiomes, com l'eusquera, el gallec o l'italià.

Finalment, el Museu posa també a disposició de les persones que ho desitgin una guia de lectura fàcil.

Per saber-ne i gaudir-ne més

El MAC ha editat un catàleg de dues-centes pàgines amb articles de diversos especialistes en arqueologia de l'època romana. Hi han participat Xavier Aquilué, Jusèp Boya i Busquet, Pere Castanyer, Miguel Ángel Cau Ontiveros, Mario Cervera, Montserrat Claveria, Xavier Espluga, Josep Guitart i Duran, Elisa Hernández, Ricardo Mar, Núria Molist, Isabel Moreno, Jordi Pérez González, Jordi Principal, Arturo de la Oliva, Víctor Revilla Calvo, Isabel Rodà de Llanza, Joaquín Ruiz de Arbulo, Marta Santos, Joaquim Tremoleda i Javier Velaza. La publicació es pot comprar a la botiga del Museu.

En el marc de l'exposició, el MAC ha organitzat visites guiades tots els diumenges. També s'han programat activitats familiars, com ara jocs, tallers, cursos i activitats singulars.

Podeu consultar la programació completa al web www.mac.cat.

VIATJA A L'ANTIGA ROMA AMB EL MAC!

Visites guiades

- *Visita guiada per a públic individual.* Diumenges a les 12.30 h

Activitats familiars

- *Jocs romans.* Diumenges 19 i 26 de maig i tots els diumenges de juny
- *Déus, herois i mites*
- *Audioguia familiar.* Sense reserva
- *Taller de maquetes.* Novembre

Activitats escolars

- *Domus*
- *Algunes pedres parlen llatí*
- *Grècia i Roma a Catalunya*
- *Migracions a l'antiguitat*
- *Propaganda i política a l'antiguitat*

Activitats accessibles

- *Visites guiades accessibles per a grups concertats.* En llengua de signes catalana i amb suports visuals
- *Mosaics.* Activitat dialogada que es realitza a les residències/centres de dia per a persones dependents i amb dificultats cognitives

Experiències úniques

- *Convivium.* Una activitat per conèixer el banquet romà i fer-ne un tast: menjarem, beurem i xerrarem ajaçats al triclinium. Taller i tast, 21 de juny
- *Les tavernes de l'antiga Roma.* Buscarem en el receptari d'Apici propostes que ens ajudin a entendre el menjar de carrer. Taller i tast, 25 d'octubre

Xerrades

· *La Roma dels cinc sentits: luxe, refinament i plaer a l'antiga Roma*

Cursos

· *La creació de l'Imperi romà: mite, ideologia i conquesta*. Curs per explorar les arrels mítiques de la fundació de Roma i com aquestes narratives es van utilitzar justificar l'expansió romana a través de la Mediterrània

- El mite de la fundació de Roma com a justificació del seu *imperium* sobre tota la Mediterrània. 21 de maig

- *Mare Nostrum i imperium*: la influència dels models polítics circummediterranis en la conformació ideològica del poder a Roma. 28 de maig

- Els romans a Hispània: estratègies per imposar el seu *imperium*. 4 de juny

Rufinus, un conill molt inquiet

L'exposició compta amb una peça simpàtica que té un rol protagonista, especialment per al públic familiar. Es tracta d'un brollador de font de marbre i amb forma de conill ajupit que data dels segles I-II dC. És una peça que procedeix del jaciment d'Empúries i és la primera vegada que s'exposa al Museu.

La seva peculiar forma, tallada en un únic bloc de marbre, ha permès que es conservi sencera. La figura s'abastia d'aigua per mitjà d'una canalització que connectava per l'interior de la peça fins a la boca del conill.

Aquesta peça s'ha convertit en una mascota de l'exposició, batejada per votació popular a través de les xarxes socials del Museu amb el nom de Rufinus, paraula llatina que podríem traduir com a vermellós. Doncs, bé,

Rufinus és l'encarregat de proposar i conduir una sèrie d'activitats participatives familiars que s'aniran anunciant als canals oficials del MAC.

Crèdits de l'exposició

Organitza

Museu d'Arqueologia de Catalunya
Agència Catalana del Patrimoni Cultural
Departament de Cultura - Generalitat de Catalunya

Direcció

Jusèp Boya i Busquet

PROJECTE MUSEOGRÀFIC

Comissariat i coordinació

Mario Cervera
Arturo de la Oliva

Assessorament científic

Xavier Aquilué
Miguel Àngel Cau
Montserrat Claveria
Xavier Espluga
Josep Guitart
Ricardo Mar
Jordi Pérez
Jordi Principal
Víctor Revilla
Isabel Rodà
Joaquín Ruiz de Arbulo
Marta Santos
Javier Velaza

Disseny expositiu

Lidia Antúnez

Disseny gràfic

Manuel Cuyàs

Il·lustracions

Raúl Campuzano

Suport documental

Oriol Granero (coordinació)
Julià Martínez

Correccions lingüístiques i traduccions

Iglésies Associats

PRODUCCIÓ I MUNTATGE

Direcció i coordinació

Lidia Antúnez
CROQUIS S.A.
Oficina tècnica, producció i muntatge:
Cristina Castro i Anton Hansen

Moviment i instal·lació d'obres

Nordest
Javier García

Il·luminació

ILM

Instal·lació sonora

Sono Tecnologia Audiovisual S.L.

Suport tècnic

Oriol Font (coordinació)
Rubatec S.A.

Condicionament arquitectònic i tècnic

Abel Bruch
Enric Comulada (3D3 Arquitectura)
Oriol Font
Alex Murillo

Enginyeria climàtica

JSS Efficient Engineering

PRODUCCIONS AUDIOVISUALS

Videomapatges

blit.studio

Audiovisuals "Històries romanes"

Producció

Pausa Dramàtica

Guió

Eduard Olesti

Direcció artística

David Bustos

Equip artístic

Mamadou Diallo, Blanca Garcia-Lladó,
Enric Lizano, Anna Mendos, David
Morillas,
Joan Negrié, Júlia Nogués, Marina
Olivares, Anna Pérez, Manar Tajlo,
Armand Villén

Equip tècnic

Paula Amat, Helena Calafell, Olga
Doganoc, Adrià Draper, Marta Estivill,
Daria Gálvez,
Núria Gascón, Manuel G. Romero,
Alexander Harrington, Eloy Jodar, Irene
Leon, Gisela Mestre, Anna Moragriega,
Bruna Ribas, Luna Sáez, Martina Sáez, Blai
Subirats, Cecilia Viera

Audiovisual "Catalunya Romana. X Monuments"

Wasabi Produccions S.L.

Realitat Virtual "Tarraco 360°"

DIGIVISION

Recreació 3D catapulta d'Empúries

Daniel Baños (Artium Technological Lab)

Audioguies

Flexiguia Audioguías S.L.
Orpheo Espagne S.L.
Miriám Salvatierra

Paisatge sonor

BSO

Composició/Interpretació

Ubaldo – Andreu García

Veus

Tarta Relena – Marta Torrella i Helena Ros

Crèdits de l'exposició

Mastering
Hukot Studio (Milo Gamberoff)

Component sonor d'audiovisuals
Rafel Plana

Narració "El rapte de Prosèrpina"
Eva Coll

CONSERVACIÓ I RESTAURACIÓ

Equip MAC

Isabel Moreno (coordinació)
Caterina Aguer
Laia Barbero
Chantal Bruach
Mireia Canyadell
Maria Felip
Cristina Garcia
Elena Iglesias
Laura Lara
Anna Marzemin
Carme Oriol
Conxita Piqué
Gemma Piqué
Julia Servera
Àlex Sánchez

Equip CRMBC

Mireia Mestre (directora)
Sílvia Llobet (coord. esp. d'arqueologia)
Ramon Maroto (fotografia científica)
Ricardo Suárez (coord. anàlisis)
Esther Gual (coord. radiologia)
Núria Deu
Carolina Jorcano
Jaime Salguero

COMUNICACIÓ I ACTIVITATS EDUCATIVES I CULTURALS

Joan Muñoz (coordinació)
Sònia López
Sandra Tello
Guillem Villalonga

Imatge gràfica
Manuel Cuyàs

Comunicació digital
El Giroscopi: Laia Codina i Anna Codina

Clip promocional
Isaac Claramunt

Pàgina d'atterratge
David Solà

GESTIÓ ADMINISTRATIVA

Conrad Mateo
Mercè Turu
Olga Caneda

Suport administratiu

Clara Hornero
Sara Ladera
Sònia Martínez

Atenció al públic

Iván Díez
Celia García
Cristina Guiomar
Laura López
Sebastià Martí
Xavier Pérez
Sofia Ramírez
Pere Rosaura
Carme Sáez

Seguretat

Plana Fàbrega

AGRAÏMENTS

Barcino Orients
Carla Biarge
Centre de Restauració
de Béns Mobles de Catalunya
Institut Cartogràfic
i Geològic de Catalunya
Museu d'Història de Barcelona
Museu Nacional Arqueològic de Tarragona
Mònica Borrell
Ramón Buxó
Àngels Casanovas
Sílvia Català
Pere Castanyer
Judith Contreras
Sara Garcia
Rut Geli
Elisa Hernández
Ricard Llop
Josep Maria Llorens
Oriol López
Joan Mayoral
Joan Menchón
Núria Molist
Victòria Rovira
Carme Rovira
Marta Santos
Àngels Solé
Joaquim Tremoleda

On l'arqueologia explica, qüestiona,
sorpren i emociona

Exposició **IMPERIVM. Històries romanes**

Sala de premsa
digital

Descarrega els
textos de l'exposició
en idiomes

Contacte de premsa

Joan Muñoz i Sandra Tello
joanmunoz@gencat.cat
sandratello@gencat.cat

Museu d'Arqueologia
de Catalunya

Generalitat
de Catalunya

mac.cat